

Posudek oponenta na práci Bc. Lenky Rolcové *Poznávací zájmy Hnutí Duha*

Kolegyně Rolcová napsala pozoruhodnou práci podloženou kvalitativním výzkumem. Jakkoli Hnutí Duha patří ve publicistických i odborných textech k diskutovaným tématům, autorce se podařilo přijít s originálním výzkumem. Jeho možnosti ovšem naplno nevyužila a práce, již ve výzkumu viditelně zanechala, přišla naneštěstí částečně nazmar – s daty, které shromáždila, totiž nepracuje dostatečně analyticky. Je sympatické, že autorka oproti objektivujícímu přístupu představuje výzkum možno říci až empatický. Jenže prezentovaná podoba empatie je poněkud bezhraniční a poukazuje spíše k limitům než k možnostem takového přístupu. Vyvolává otázky, z nichž ta nejzávažnější zní: kde končí analýza a začíná deskripce, či hůře reprodukce?

Práce má dvě části, teoretickou a praktickou – navzdory zhruba obdobné délce je jasným těžištěm část praktická, tedy analýza 14 rozhovorů s jednotlivými členy Hnutí Duha a popis jejich sdílených ideových horizontů. Rozsáhlá teoretická část bohužel analýze příliš nepomáhá – autorka zde vedle kognitivních přístupů k sociálním hnutím, které tvoří její teoretické východisko, diskutuje poněkud povšechně celou řadu témat. Jakkoli autorka píše (většinou) kultivovaným jazykem a demonstruje, že k tématu prostudovala nemálo relevantní literatury, svou roli teoretická část zcela nesplnila – nepřipravila pole analýze, neprecizovala otázka kladené materii přítomné v datech. Před našima očima budou defilovat Aristoteles, Tocqueville i Gramsci (pohříchu diskutovaní z druhé ruky a dosti stručně, což je ovšem v takto zaměřené práci v zásadě pochopitelné – srv. s. 12), dozvíme se o vývoji zkoumání sociálních hnutí i historii české občanské společnosti a budeme uvedeni do environmentalismu. Jakkoli tyto i další informace poskytují pro zkoumání užitečný kontext, nedávají analýze příliš jasné vodítko. Jakkoli autorka přečetla značné množství relevantní literatury a své téma vhodně kontextualizovala, nepodařilo se jí poskytnout klíč, ve kterém bude postupovat ve vlastním výzkumu.

Přesněji řečeno, autorka jakýsi základní klíč poskytla – tím jsou tři dimenze odlišené Eyermanem a Jamisonem: kosmologická, technologická a organizační a jejich rozpracování Jehličkou a dalšími právě na Hnutí Duha (srv. s. 32-33 a 54-55). Autorka tedy usouvztažňuje svůj výzkum s dosavadním, což je nutné vyzdvihnout, nepřipravila si ale v teoretické ani metodologické části práce prostor nějakým podrobnějším rozborem, operacionalizací těchto tří dimenzí. V tom nám nepomůže ani metodologická kapitola, kde se autorka bohužel možná až poněkud nadbytečně soustředí na technické podrobnosti výzkumu (včetně obtíží s počítačovými programy při přepisu – s. 56), ani kapitola, která uvede Hnutí Duha a je příznačně nazvána „Hnutí Duha ‚v kostce‘“. A pak už následují dvě kapitoly věnované samotnému Hnutí Duha, respektive motivaci jeho pracovníků (stručná 6. kapitola) a jejich kognitivnímu horizontu (7. kapitola, která tvoří jádro práce).

Jakkoli je na kapitole vidět, že vychází z poctivé empirické práce, nad většinou pasáží se čtenář nemůže ubránit dojmu, že nečte analýzu, ale spíše velmi podrobný a poctivý záznam jakéhosi poněkud specifického výzkumu veřejného mínění (v tomto případě orientovaného na poněkud specifický segment veřejnosti a zaměřený na poněkud specifickou sadu otázek). Autorka totiž oproti svým datům nemá žádný zdroj pro jejich konfrontaci – např. v podobě jejími zdroji doporučené analýzy dokumentů (nabízela by se diskursivní analýza jejich časopisu *Sedmá generace*, který je sice zmiňován, avšak nesoustavně – je ovšem pravda, že to by již práci příliš zatížilo). S výjimkou občasné, nesoustavné konfrontace svých závěrů s pracemi Jehličky a jeho spoluautorů a dále Bohuslava Binky a se svými obecnými znalostmi

problematiky environmentalismu musí autorka svým aktérům prostě věřit, zaznamenávat je a citovat.

Vedle této zásadní výtky lze jistě kritizovat v práci kolegyně Rolcové některé detaily. Autora tohoto posudku zaujala např. charakteristika Charty 77, organizace stojící důsledně na půdě zásadního protestu, ale také legality (a do ilegality posílané tehdejšími režimem a nyní některými obdivovateli), která je na s. 20 popsána jako „ilegální disidentská organizace bojující proti komunistickému režimu... která na konci 80. let nesla lví podíl na sametové revoluci“.

Dostí problematická je jazyková úroveň textu. Jakkoli autorka má v zásadě kultivovaný jazyk, je její práce plná chyb, anglismů, překlepů apod.

Jakkoli se posudek coby posudek oponenta soustředil na problematické stránky posuzované práce, nebylo by spravedlivé zůstat jen u kritiky. Autorka prostudovala značné množství literatury k tématu a uskutečnila vcelku ambiciózní a náročný výzkum. Jestliže dle názoru oponenta svá data využila ne zcela kriticky a s odstupem, nic to nemění na tom, že předložila koherentní text, který přispívá jako určitý průzkum stanovisek zaměstnanců k našemu poznání jedné z nejpodstatnějších českých environmentalistických organizací. Jedná se tedy v zásadě stále ještě o *velmi dobrou* práci.

Pro obhajobu navrhuji tyto otázky:

1. Je možné jednotlivé dimenze poznávacích zájmů pro účely práce, jako je tato, nějak operacionalizovat?
2. Není pro výzkum zkreslující, že jednotliví respondenti byli osloveni jako pracovníci Hnutí Duha, prostřednictvím aparátu této organizace, respektive jejího programového ředitele? Necítili se prostě jako její reprezentanti a nepřizpůsobili tomu své výpovědi? Nenamlouvali si na diktafon výzkumnice jakousi kolektivní vizitku?
3. Jaké alternativní zdroje dat bylo možno pro analýzu poznávacích zájmů zvolit? Proč právě rozhovory?

Hodnocení navrhuji velmi dobře, v bodovém rozmezí 11 – 13 bodů.

PhDr. Ondřej Slačálek